

Henkilöstö- ja hallintopolitiikkaosasto
Terho Arja

10.02.2015

Lausuntoyhteenveto: Suomen 2. avoimen hallinnon toimintasuunnitelma

1 Lausuntokierroksen toteutus ja jatkotoimet

Lausuntopyyntö lähetettiin kaikille valtion virastoille, laitoksille, ministeriöille ja kunnille kirjaamoihin sekä virastojen ja kuntien avoimen hallinnon virkamiesverkoston jäsenille. Pyyntö lähetettiin kansalaisjärjestöille oikeusministeriön kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan laajennetulla sähköpostilistalla sekä valtiovarainministeriön jakeilla. Lausuntopyyntö julkaistiin avoinhallinto.fi –verkkosivuilla.

Lausuntokierros toteutettiin oikeusministeriön pilottikäytössä olevalla lausuntopalvelu.fi-palvelulla 20.12.2014–30.1.2015 välisenä aikana. Lausunnonantamisen takarajaa jatkettiin 4.2.2015 saakka, kun huomattiin, että osalla lausunnonantajista oli vaikeuksia käyttää palvelua. Lausunnonantajille tarjottiin myös mahdollisuus lähettää lausunnot sähköpostilla valtiovarainministeriön kirjaamoon.

Kokemukset lausuntopalvelu.fi- palvelun käytöstä olivat pienistä teknisistä ongelmista huolimatta positiivisia. Lausuntokierroksen järjestämistä ja lausuntoyhteenvetdon kirjoittamista helpottaa huomattavasti se, että kommentit saadaan lausuntopalvelusta valmiina raporttina sen sijaan, että lausuntoyhteenveto kootaan erillisistä asiakirjoista.

Tähän yhteenvetoon on koottu lausunnonantajien kommentit. Toimintasuunnitelmaluonnosta muokataan toimintasuunnitelmaksi tehtyjen esitysten perusteella. Muokkauksesta tuotetaan muistio, jossa kerrotaan, mitkä lausuntokierroksella esiin nostetut asiat on otettu mukaan toimintasuunnitelmaan ja mitkä on jätetty pois sekä perustelut ratkaisuille. Muistio julkaistaan yhdessä toimintasuunnitelman kanssa avoinhallinto.fi- verkkosivuilla.

2 Lausunnonantajat

Lausuntopalvelu.fi –palvelussa lausunnon antoivat:

1. Suomen Nuorisoyhteistyö- Allianssi ry
2. Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE
3. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
4. Itä-Lapin kuntayhtymä (kunnat: Kemijärvi, Salla, Savukoski, Pelkosenniemi)
5. Oikeusministeriö
6. Liikenne- ja viestintäministeriö
7. Ylioppilastutkintolautakunta
8. Innovaatorahoituskeskus Tekes

9. Santeri Lohi

Lausunnonantajille tarjottiin myös mahdollisuus lähettää lausunnot sähköpostilla valtiovarainministeriön kirjaamoon. Sähköpostitse lausuntonsa lähettivät:

10. Open Knowledge Finland ry ja Avoin ministeriö ry
11. Vantaan kaupunki
12. Hämeen ELY-keskus
13. Itä-Suomen aluehallintovirasto
14. Verohallinto
15. Kotimaisten kielten keskus
16. Väestörekisterikeskus
17. Maanmittauslaitos
18. Maa- ja metsätalousministeriö

3 Lausunnonantajien näkemykset toimintasuunnitelmaluonnokseen

Lausunnolla ollut toimintasuunnitelma on rakennettu Avoimen hallinnon kansainvälisen kumppanuushankkeen (OGP Open Government Partnership) ohjeistuksen mukaisesti. Kommentteja pyydettiin samalla rakenteella. Alla on esitetty lausuntopyynnössä esitetyt kysymykset, lyhyt yhteenveto annetuista lausunnoista ja lausunnonantajien antamat kommentit toimintasuunnitelman kappalejaon mukaisesti.

3.1 Esittely

Kysymys

Esittely- osassa kuvataan miksi avoimen hallinnon edistäminen on tärkeää Suomelle.

Tässä osassa tulee kertoa,

- 1.) mitä ovat tärkeimmät hallinnon kehittämisen hankkeet Suomessa ja
- 2.) mihin kansainvälisen kumppanuusohjelman haasteisiin vastataan toimintasuunnitelman toimeenpanolla.

Onko tässä esitetty oleelliset asiat? Mitä puuttuu, mitä pitäisi jättää pois ja mitä pitäisi kirjoittaa toisin?

Yhteenveto

Esittelyosassa esitettyjen asioiden todettiin olevan oleellisia. Esittelystä puuttuu kokonaisvaltainen tarkastelu yhteistyöstä kansalaisjärjestöjen ja -verkostojen kanssa. Erityisryhmiä sekä sellaisia ryhmiä, joiden ääni ei tule helposti kuuluviin tulisi huomioida enemmän. Myös osallistumisen alueelliset erot osallistumismahdollisuuksissa tulisi huomioida. Tulisi kartoittaa, missä asioissa kansalaiset eivät luota hallintoon ja kohdistaa toimenpiteet näille alueille.

Hallinnolle on esitetty hyvät tavoitteet, mutta sitoumukset kohdistuvat lähinnä valtionhallinnon toimintaan. Kunnat tulisi huomioida vahvemmin. Ensimmäisen toimintasuunnitelman teemoja pidettiin edelleen hyvinä ja todettiin, että niiden toimeenpano on vielä kovasti kesken, eikä niistä sen vuoksi tulisi luopua.

Kansalaisten ja yritysten mukaan ottaminen päätöksenteon valmisteluun ei kaikkien päätösten osalta ole mahdollista eikä suositeltavaa. Toimintasuunnitelmassa tulisi täsmentää, millaisesta päätöksenteosta on kyse.

Toimintasuunnitelman toivottiin olevan strateginen eikä liian yksityiskohtaisia keinoja sisältävä. Toisaalta lausunnoissa toivottiin täsmällisiä, mitattavia sitoumuksia.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE

Kansalaisten vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin on perustuslaillinen oikeus. Luottamus on avoimen hallinnon edellytys. KANE pitää hyvänä, että toimintaohjelma pyrkii kytkemään kansalaiset, yritykset ja kolmannen sektorin mukaan suunnittelemaan, kehittämään ja tuottamaan hallinnon palveluja. Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten näkökulmasta olisi kuitenkin tärkeää, että toimintaohjelmassa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti yhteistyötä kansalaisjärjestöjen ja -verkostojen kanssa. Toimintaohjelmassa tulisi huomioida myös erityisryhmien tarpeet (esim. erityisryhmien kokemukset osallistumisesta ja palvelujen kehittämisestä) sekä sellaiset ryhmät, joiden ääni ei tule helposti kuuluviin yhteiskunnassa.

Olennaista avoimen hallinnon edistämisen kannalta ovat KANEn mielestä oikea-aikainen viestintä ja koulutus (hallinnon lisäksi myös järjestöt ja kansalaiset), selkeäkielisyys ja hyvien kansainvälisten käytäntöjen hyödyntäminen. On syytä myös tarkastella hallinnon käytäntöjä kriittisesti, pyrkien pois näennäisestä avoimuudesta. Avoin ja laaja valmistelu takaa paremmat mahdollisuudet asian etenemiseen myös poliittisessa päätöksenteossa.

Toimintaohjelmalla on ulottuvuus kuntalaki- ja sote-uudistusten (erit. asukkaiden) lisäksi esimerkiksi keskushallinnon uudistamiseen, mm. OHRA- ja VNHY-hankkeisiin sekä toisaalta valtion sektoritutkimuksen uudistukseen, joita voitaisiin linkittää tiiviimmin ohjelman toteutukseen.

Toimintaohjelman linkkejä muihin ajankohtaisiin ohjelmiin ja prosesseihin tulisi edelleen kartoittaa ja edistää, esimerkiksi demokriati poliittisen selonteon toimeenpano, ja säädösprosessit, jotka ajallisesti sopivat hyvin uuden toimintaohjelman aikatauluun. Koulutusyhteistyön mahdollisuutta eri tahojen välillä tulisi selvittää.

Käytännön tasolla hyödynnettäviä ja edelleen kehittämisen arvoisia työkaluja ovat SA-De-ohjelman puitteissa tuotetut sähköiset demokriatipalvelut (demokratia.fi, kansalaisaloite.fi, kuntalaisaloite.fi, lausuntopalvelu.fi, nuortenideat.fi, otakantaa.fi). Näiden laajamittaisempi käyttöön otto julkishallinnossa ja kansalaisyhteiskunnassa voitaisiin ottaa toimintaohjelman tavoitteeksi. Järjestelmiä tulisi edelleen kehittää käyttäjäkokemuksiin perustuen.

Avoimen hallinnon kehittäminen on KANEn toiminnan ytimessä. KANEn mukanaolo toimintaohjelman valmistelussa, lausunтовaiheessa ja toimeenpanossa sekä seurannassa olisi kannatettavaa. KANE voi tarjota asiantuntemustaan hankkeen ohjausryhmään, ja toimeenpanoa voitaisiin käsitellä KANEn kokouksessa säännöllisin väliajoin. Myös KANEn verkostoja voidaan hyödyntää järjestöjen tavoittamisessa ja tiedonvälityksessä.

SOSTE ry

Esittely-osa on kokonaisuutena laadittu hyvin. Esittelystä löytyy kuitenkin muutama yksityiskohtainen asia joihin SOSTE haluaa kiinnittää huomiota. Alussa tuodaan esille tieto siitä että kansalaisten luottamus hallintoon on laskenut Suomessa 16 prosenttiyksikköä viiden viimevuoden aikana. Tämä tieto on huolestuttava ja asia ohitetaan esittelyosassa liian keveästi. Hyvä hallinto edellyttää että tämän kaltaisiin signaaleihin reagoidaan.

Esittelyssä on esimerkillisellä tavalla tuotu esiin ajatus yritysten, kolmannen sektorin sekä kansalaisten mukaan ottamisesta hallinnon palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Avoin lähestymistapa on omiaan luomaan uusia innovaatioita ja osallisuutta. Sa-

massa yhteydessä suunnittelun ja kehittämisen rinnalle on nostettu yhteiseksi asiaksi hallinnon palveluiden tuottaminen. SOSTE haluaa muistuttaa että hallinnon käytännön toteuttamista ei tule siirtää järjestöjen vastuulle tilanteissa, joissa siirrolla ainoastaan haetaan julkisen talouden säästöjä.

Osallistuvien ja osallistumattomien väestöryhmien välinen kuilu sekä yhteiskunnallinen eriarvoisuus ovat keskeisiä ongelmia Suomessa. On tärkeää, että toimintaohjelmassa huomioidaan nykyistä selvemmin myös erityisryhmien osallisuus sekä sellaiset ryhmät, joiden ääni ei tule helposti kuuluviin yhteiskunnassa.

Itä-Lapin kuntayhtymä

Yksi syy kehittää hallinnon avoimuutta on myös se, että koulutustason paraneminen on nostanut osaamis- ja vaatimustasoa ja kykyä kritisoida hallintoa.

Esitetyt asiat ovat oleellisia. Suuri puutos on jättää huomiotta osallistumisen alueelliset mahdollisuudet. Reuna-alueilla on heikommalla ja koko ajan suhteessa muihin alueisiin heikkenevät mahdollisuudet osallistua. Hallinnon toimipaikkojen vähenemistä eivät verkkopalvelut täysin korvaa, sillä verkkodemokratian tarvitsemia hyviä verkkoyhteyksiä ei kaikkialla Suomessa ole. Infrastruktuurin kehittäminen alueellisesti tasa-arvoiseksi on ehdoton edellytys sille, että avoimuutta ja osallisuutta voidaan lisätä.

Erityisistä väestöryhmistä mainitaan vain lapset ja ikäihmiset, mutta esimerkiksi vammaisuus, sairaus tai puutteellinen kielen tai kulttuurin osaaminen ovat usein suurempi haitta osallisuudelle.

Osallisuuden ongelmaryhmiksi leimaaminen ei toisaalta myöskään edistä tasa-arvoa, vaan ryhmäjaottelusta (poislukien lapset) pitää pyrkiä siihen, että puhutaan toiminnallisista rajoitteista ja niiden kompensoimisesta; esimerkiksi ikä tai äidinkieli sinänsä eivät rajoita ihmisen toimintaa vaan huonontunut toimintakyky (fyysinen, psyykinen, taitojen puute yms.).

Lisäksi virkamiesten mahdollisuuksiin kehittää omaa toimintaansa entistä asiakaslähtöisemmäksi ja avoimuutta edistäväksi tulee kiinnittää huomiota niin, että kehittämistyö saa riittävästi resursseja.

Erityisen tärkeää on purkaa hallinnon siilorakenteita ja lisätä hallinnon ja muiden toimijoiden yhteistyön mahdollisuuksia. Tähän liittyy se, että toimintapaja selkeytetään ja yhteistyötä lisätään jo lainvalmisteluvaiheessa, eli lakeja valmistellaan ja niiden vaikutuksia selvitetään riittävästi niiden tahojen kanssa, joihin niillä voi olla vaikutusta. Puutteellinen lainvalmistelu on tullut ongelmaksi viime aikoina.

Vantaan kaupunki

Kohdassa on esitetty mielestämme tärkeimmät hallinnon kehittämisen haasteet ja ratkaisuehdotuksen hankkeiden muodossa ja esittelyssä vastataan hyvin kansainvälisen kumppanuusohjelman haasteisiin kansallisella tasolla. Toimintasuunnitelmassa on asetettu hallinnolle hyvät tavoitteet (Avoin, vastuullinen ja osallisuutta edistävä hallinto), mutta erityisesti sitoumukset on kohdistettu lähinnä valtionhallinnon toimijoille. Kunnilla on ja tulee myös jatkossa olemaan merkittävä rooli avoimen ja osallisuutta edistävän hallinnon toteuttajana.

Hämeen ELY-keskus

Esittelyn neljännessä kappaleessa on todettu, että kansalaiset tulee yhä vahvemmin ottaa mukaan päätösten valmisteluun jo valmistelun alkuvaiheessa. Tässä kohden olisi syytä avata enemmän sitä, mitä ja millaisia päätöksiä tässä tarkoitetaan. Esimerkiksi aluehallin-

toviranomaisten näkökulmasta eri lakien mukaisia päätösprosesseja ja niihin sisältyviä osallistumismenettelyjä säätelevät asianomaiset lait. Niihin ei yleensä kuulemisten ja muun osallistumisen lisäksi sisälly sitä näkökohtaa, että kansalaiset osallistuisivat varsinaiseen päätöksentekoon.

Viidennessä kappaleessa todetaan, että kansalaiset, yritykset ja kolmas sektori tulee kytkeä mukaan suunnittelemaan, kehittämään ja tuottamaan hallinnon palveluja. Viranomaisen näkökulmasta yritysten kytkemiseen hallinnon palveluun liittyy suuria riskejä nimenomaan avoimuuden näkökulmasta. Julkisuuslaki ei velvoita yrityksiä toimintansa julkisuuteen, vaan päinvastoin ne voivat yrityssalaisuuteen vedoten pitää myös hallintoa koskevat ja palvelevat toimensa julkisuuden ulottumattomissa.

Maanmittauslaitos

Toimintasuunnitelman puitteissa tulisi pohtia, mitkä seikat luottamusta julkisessa hallinnossa murentavat. Toimenpiteet luottamuksen palauttamiseksi ja lisäämiseksi tulisi suunnitella löydettyjen luottamusvajeiden ja niiden syiden pohjalta. Tulisi tunnistaa syyt, joka ovat johtaneet kansalaisten vieraantumiseen poliittiseen päätöksentekoon osallistumisesta ja mielenkiinnon puutteeseen yhteisiä asioita kohtaan.

Maa- ja metsätalousministeriö

Tuemme avoimen hallinnon kuluvan toiminnan neljän toimintalohkon tai –pilarin (Avoin toiminta, avoin tieto, selkeä kieli, hallinto mahdollistajana) lähestymistavan säilyttämistä tulevassa toimintasuunnitelmassa. Mielestämme niiden kautta avoimen hallinnon kehittäminen on vielä kesken, ja haasteet niiden kautta hallinnon kehittämiseksi ovat edelleen olemassa, vaikka kehitystäkin on saavutettu.

Mielestämme ei ole syytä liikaa ohjata keinovalikoimalla näiden tavoitteiden edistämistä, sillä nykyisen toimintaohjelman pilareiden joukosta löydämme niihin keinot. Haluaisimme tässä yhteydessä korostaa, että kenties poikkihallinnollisuus ja integroidut toimialoittaiset lähestymistavat ovat olennaisia, eli miten julkinen hallinto oppii noudattamaan yhteisen valtioneuvostokonseptin lähestymistapaa ja miten valtion- ja kuntahallinnon toimia paikallistasoilla pystytään entistä avoimemmin ja paremmin koordinoimaan ja yhteen sovittamaan. Jokaisen kansalaisen elämä koostuu arjessa näiden elementtien yhdistelemisestä. Tämän lähestymistavan tulisi edistää tasavertaisten elinmahdollisuuksien edistämistä kaikkialla maassamme riippumatta sijainnista, kansalaisen yhteiskunnalliset asemasta tai demografisista tekijöistä.

Mielestämme tulevan avoimen hallinnon toimintasuunnitelman tulisi olla riittävän strateginen lähestymistavan suhteen (edelleen nykyiset neljä pilaria), kohderyhmälähtöinen tavoitetasolla (lapset ja nuoret, ikääntyneet ja ikääntyvät, kenties syrjäytyneet/syrjäytymisvaarassa olevat) sekä keinovalikoimaltaan ainoastaan esimerkinomainen, sillä esitetyt sisältyvät nykytoimintaohjelmaan jo, ja valittavat keinot valikoituvat kohderyhmittäisten tavoitteiden perusteella. Tärkeämpää olisi korostaa poikkihallinnollisuuden ja integroitujen lähestymistapojen ja siten uudenlaisen hallinnollisen yhteistyön merkitystä kuin pyrkiä toimintasuunnitelmatasolla ohjata keinoja ylhäältä alaspäin, yhdensuuntaisesti valtioneuvoston parista kohti kansalaisia. Meidän tulisi pyrkiä mahdollistamaan kansalaisten itsensä osallistumista mm. tavoitteiden asettamiseen arkitodellisuutensa puitteissa ja tarpeisiinsa perustuen, oppimista uusista mahdollisuuksista suunnitella oman yhteisönsä elämää esim. avoimen tiedon hyödyntämisen avulla kuin myös osallistua yhteisönsä elämänedellytysten kehittämiseen.

3.2 Avoimen hallinnon aiemmat ponnistelut

Tässä "Avoimen hallinnon kehittämisen aiemmat ponnistukset"- osassa kuvataan tärkeimmät tähän mennessä tehdyt avoimen hallinnon kehittämistoimet ja kerrotaan, miten uusi toimintasuunnitelma liittyy aiempaan avoimen hallinnon toimintasuunnitelmaan ja aiempiin hallinnon avoimuutta vahvistaviin toimenpiteisiin. Puuttuuko kuvauksesta merkittäviä, aiempia kehittämistoimenpiteitä tai pitäisikö sieltä poistaa tai muuttaa jotain?

Yhteenveto

Ensimmäisen toimintasuunnitelman teemojen on todettu olevan hyviä ja uudella toimintasuunnitelmalla tulisi jatkaa tavoitteita konkretisoiden. Toimenpiteiden määrä pitäisi vähentää, ensimmäinen toimintasuunnitelma oli liian laaja. Lasten, nuorten ja ikääntyvien osallisuuden edistämisen tulisi näkyä kaikissa toimenpiteissä. Toimintaohjelmaa voisi vahvemmin sitoa meneillään oleviin muihin kotimaisiin ja EU-ohjelmiin sekä prosesseihin. Hallinnon toimintakulttuuria pidettiin avoimuusasioissa jo varsin hyvänä, ongelmana todettiin olevan edellytysten puute. Sähköiset palvelut vähentävät kansalaisten viranomaiskontakteja.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE

KANE pitää Suomen avoimen hallinnon ensimmäisen toimintaohjelman teemoja (avoin toiminta, selkeä kieli, avoin tieto ja hallinto mahdollistajana) hyvinä, ja ohjelman kautta on saatu useita synergiaetuja, esimerkiksi selkeän kielen edistämisessä. Ensimmäinen toimintaohjelma oli laaja, ja KANE toteaaakin, että uudella toimintaohjelmalla tulisi jatkaa olemassa olevien teemojen parissa tavoitteita edelleen konkretisoiden. Ohjelman laajuutta tai toimenpiteiden määrää ei ole tarkoituksenmukaista kasvattaa, vaan priorisoida ja jatkaa työtä jo tärkeiksi nähtyjen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Uuden toimintaohjelman tavoitteet - joita ovat selkeä hallinto, hallinto mahdollistajana, luotettava hallinto, uudistuva hallinto sekä lasten, nuorten ja ikääntyvien osallisuuden edistäminen - ovat kannatettavia, joskin viimeksi mainittu voitaisiin ottaa kaikkia tavoitteita läpileikkaavaksi.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö pitää Suomen avoimen hallinnon ensimmäisen toimintaohjelman teemoja (avoin toiminta, selkeä kieli, avoin tieto ja hallinto mahdollistajana) hyvinä. Teemat tukevat oikeusministeriön johdolla valmistellun valtioneuvoston demokriatiapoliittisen selonteon toimeenpanoa. Kansalaisten vaikuttaminen itseään koskeviin asioihin on perustuslaillinen oikeus. Ensimmäinen toimintaohjelma oli laaja. Oikeusministeriön mielestä uuden toimintaohjelman tulisi jatkaa olemassa olevien teemojen parissa, tavoitteita edelleen konkretisoiden. Ohjelman laajuutta tai toimenpiteiden määrää ei siis ole tarkoituksenmukaista kasvattaa, vaan priorisoida ja jatkaa työtä jo tärkeiksi nähtyjen tavoitteiden toteuttamiseksi. Ohjelman tavoitteiden tulisi olla mahdollisimman konkreettiset, jotta tavoitteiden toteuttamista voitaisiin seurata ja mitata.

Toimintaohjelman linkkejä muihin ajankohtaisiin ohjelmiin ja prosesseihin tulisi edelleen kartoittaa ja edistää, esimerkiksi demokriatiapoliittisen selonteon toimeenpano, ja säädösprosessit, jotka ajallisesti sopivat hyvin toimintaohjelman aikatauluun.

Kuvaus on tarkoituksenmukainen ja se kattaa riittävällä tasolla aikaisemmat kehitystoimenpiteet.

Itä-Lapin kuntayhtymä 27.1.2015

Historia on kuvattu riittävästi.

Vantaan kaupunki

Kohdassa kerrotaan mielestämme riittävällä tarkkuudella aiemmat toimenpiteet ja se, miten uusi toimenpidesuunnitelma on kytköksissä aiempaan.

Hämeen ELY-keskus

Suunnitelmaluonnoksen mukaan nyt ”on laajemmin kyse siitä, miten lainsäädännön mahdollisuuksia otetaan käyttöön ja millainen toimintakulttuuri hallinnossa omaksutaan.” Mielestämme hallinnon toimintakulttuuri on näiltä osin jo varsin kelvollinen. Osallistumisen ja vaikuttamisen edistämiseksi on hallinnon näkökulmasta enemmänkin kyse jo siitä, millaiset edellytykset ja puitteet virkamiehille luodaan osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollistajana. Hallinnon palvelut perustuvat vähenevän henkilöstön sijasta yhä enemmän sähköisiin järjestelmiin ja prosesseihin. Virkakunnalla on yhä vähemmän mahdollisuuksia käyttää aikaa kansalaisten osallistumisen ja vaikuttamisen edistämiseen.

Maanmittauslaitos

Avoimen hallinnon 1. toimintasuunnitelma ja tehdyt toimenpiteet osuvat hallinnon avoimuuden ja osallisuuden edistämisen ytimeen. Tavoitteet ja sitoumukset ovat tärkeitä ja suuria kokonaisuuksia, joiden edistämiseen ja kehittämiseen yhden vuoden mittainen toimikausi on kovin lyhyt aika. On saatu kirjattua paljon, aikaa tarvitaan toimeenpanoon, toteutukseen ja asioiden jalkauttamiseen. On kannatettavaa, että 1. toimintakauden sitoumukset ovat mukana myös toisen kauden toimintasuunnitelmassa.

Ikääntyneiden tarpeista huolehtiminen ja nuorten ja lasten mukaan saaminen on kannatettavaa syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Kaikki hallinnon asiakkaat ikäryhmästä huolimatta tulee kuitenkin huomioida palveluiden kehittämisessä, neuvonta- ja palvelukanavien luomisessa, kehittämisessä ja ylläpidossa.

Verohallinto

Suomessa avointa hallintoa on edistänyt myös yhteisen kansallisen kokonaisarkkitehtuurin kehittäminen ja siihen liittyvien menetelmän (JHS 179) ja organisaatiokohtaisten kuvausten sekä muiden materiaalien julkistaminen mm. yhteentoimivuus.fi -portaalissa. Suomessa avoimuutta ja kokonaisarkkitehtuuria edistetään myös EU:n digitaalistrategia huomioiden (ks. Suomen tilanne täältä <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/scoreboard/finland>).

3.3 Avoimen hallinnon toimintasuunnitelman luomisprosessi

Lausuntopyynnössä on kuvattu avoimen hallinnon toimintasuunnitelmaluonnoksen luomisprosessi. Vastaako kuvaus sitä, miten toimintasuunnitelmaa on tehty? Puuttuuko siitä jotain tapahtumia, kyselyjä tai muita tapoja, joilla on tietoa kerätty toimintasuunnitelman pohjaksi?

Yhteenveto

Toimintasuunnitelman luomisprosessi on kuvattu hyvin, mutta näkemykset luomisprosessin sisällöstä vaihtelevat. Osa lausujista toteaa laatimisprosessiin varatun hyvin aikaa

ja sitä tehdyn monimuotoisesti eri sidosryhmien kanssa, toiset pitävät valmisteluprosessia virkamiesten tekemänä valmisteluna, jossa kansalaisjärjestöjen toimittamia toimenpide-ehdotuksia ei ole sisällytetty toimintasuunnitelmaan. Puuttuvia toimenpide-ehdotuksia ei lausunnossa ole mainittu.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE

KANE pitää hyvänä, että laatimisprosessiin on varattu aikaa, ja sitä on tehty monimuotoisesti (verkko, face-to face, ja alueellinen ulottuvuus) eri sidosryhmien kanssa. Käsiteltäviä asioita olisi voinut pilkkoa suppeampiin osiin, jotta käsittely olisi saanut lisää syvyyttä ja houkutellut kohderyhmiä osallistumaan laajemmin. Metodia voitaneen soveltaa ohjelman toimeenpanossa ja arvioimisessa uudella ohjelmakaudella.

SOSTE ry

Kuvaus vastaa toimintasuunnitelmaluonnoksen luomisprosessia eikä siinä ole merkittäviä puutteita.

Open Knowledge Finland ry ja Avoin ministeriö ry

Suunnitelman laatiminen ei ole tapahtunut hallinnon ja kansalaisjärjestöjen aitona yhteistyönä vaan pitkälti virkatyönä tehtynä valmisteluna. Toimintasuunnitelman luonnoksesta ei jaettu työversioita, joiden työstämiseen olisi voinut osallistua edes työryhmään kuuluvat kansalaisjärjestöjen edustajat. Toimintasuunnitelman tekstiä ei laadittu yhteiskirjoittamisen menetelmin eikä kansalaisjärjestöjen toimittamia toimenpide-ehdotuksia sisällytetty toimintasuunnitelmaan. Lisäksi lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön on erityisen hankala vastata yhteiskirjoitusmenetelmällä, sillä taulukoiksi tekstitiedoston sisälle laadittu dokumentti hajoaa, kun se yrittää siirtää yhteiskirjoituspalveluun kuten Googleen tai Ether-padiin.

Avoimen hallinnon prosessiin ei kutsuttu oleellisimpia kansalaisjärjestöjen edustajia. Otaen huomioon Open Government Partnershipin painopistealueet avoimuuden, läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden edistämiseksi olisi valmistelusta vastanneille virkamiehille ollut helppoa henkilökohtaisesti kutsua prosessiin mukaan niiden muutamien järjestöjen edustajat, jotka näiden aiheiden parissa työskentelevät (esim. Finnwatch ja Suomen luonnonsuojeluliitto).

Avoimen hallinnon ohjelmasta ei ole tiedotettu tarpeeksi. Hankkeelle ei ole viestintäsuunnitelmaa eikä viestintäbudjettia. Hankkeen omien nettisivujen puute, uutiskirjeen puute ja yleinen näkymättömyys - sekä virkamiesten että kansalaisjärjestöjen keskuudessa - on johtanut siihen, että osallistuminen esimerkiksi tähän lausuntokierrokseen jää hankkeen tavoiteltua arvoa pienemmäksi. Avoimuuden ja osallistumisen järjestämistä on tämän vuoksi valitettavasti kuvailtava näennäiseksi.

Itä-Lapin kuntayhtymä

Prosessi on kuvattu hyvin

Maanmittauslaitos

Virasto- ja laitostasolta on kansainvälisen ja kansallisen 1. toimintasuunnitelman käsitteilyn yhteydessä käyty keskustelua 2. toimintasuunnitelman tavoitteista ja sitoumuksista. Em. ideat on saatettu Avoimen hallinnon toimijoiden tietoon joko antamalla suoraa palautetta tai evästämillä viraston Avoimen hallinnon vastuuhenkilöä, joka on viestinyt toimintasuunnitelman sisältöehdotuksista työpajoissa ja verkostotapaamisissa.

4 Lausunnonantajien näkemykset toimintasuunnitelman sitoumusluonnoksiin

4.1 Selkeä hallinto

Kommenttini sitoumukseen 4.1 Selkeä hallinto: Tarvitaanko sitoumus? Mitä sitoumukseen tulisi lisätä, miten sitä tulisi muokata ja mitä siitä tulisi poistaa? Mitä tavoitteita tähän sitoumukseen tulisi lisätä?

Yhteenveto

Selkeän hallinnon sitoumusta pidetään tarpeellisena. Tavoitteet eivät ole yhteismitallisia. Niitä toivotaan täsmennettävän mitattaviksi. Selkeän virkakielen edistämistä pidetään edelleen tärkeänä toimintana. Palvelujen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen kaikkien väestöryhmien osalta toivottiin kiinnitettävän huomiota. Hallinnon verkkopalveluiden tulisi olla asiakas- ja tehtävälähtöisiä, ei organisaatiolähtöisiä. Hallinnon prosesseja tulisi virtaviivaistaa, ei ainoastaan kuvata. Visualisointia tulisi laajentaa koskemaan kaikkia hallinnon asiakirjoja. Visualisoinnin lisäksi tulisi edistää tilaisuuksien videointeja ja webinaareja.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE

Taulukon tavoitteet eivät ole yhteismitallisia. 1 ja 3 ovat ylätasen tavoitteita, 2 ja 4 toimenpiteitä, joilla niitä voidaan tavoitella. Tavoitteita olisi täsmennettävä ja lisättävä mitattavat tavoitteet. HAREn uudistaminen on tärkeää, mutta kuinka moni kansalainen tietää sen olemassaolosta -eli tavoitteena olisi myös lisätä HAREn tunnettuutta käytettävyyden lisäämisen ohella.

Tietoa ja neuvontaa järjestöille tärkeistä asioista (mm. avustuskäytännöt, avustusten hakemiseen liittyvät verkkopalvelut, julkiset hankinnat ja hankintalain soveltaminen jne.) tulisi olla paremmin saatavilla. Hallinnon olisi otettava huomioon palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus eri väestöryhmille (esim. tällä hetkellä www-sivustoista arvioidaan, että vain noin 5 % on esteettömiä apuvälinekäyttäjille). Nämä huomiot ovat sovellettavissa myös kohtaan 4.4 (uudistuva hallinto).

SOSTE ry

Sitoumus on tarpeellinen eikä sitä tule poistaa. Toiminnallisesta sitoumuksen ongelma on toimenpiteiden taso. Toimenpiteet yksi ja kolme ovat ylätasen tavoitteita, ja tavoitteet kaksi ja neljä ovat toimenpiteitä, joilla näitä voidaan tavoitella. Tavoitteiden käyttökelpoisuutta parantaisi myös se että niitä täsmennettäisiin ja niihin lisättäisiin mittarit.

Tietoa ja neuvontaa järjestöille tärkeistä asioista (mm. avustuskäytännöt, avustusten hakemiseen liittyvät verkkopalvelut, julkiset hankinnat ja hankintalain soveltaminen jne.) tulisi olla nykyistä paremmin saatavilla. Hallinnon olisi otettava huomioon palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus eri väestöryhmille. Merkittävä ongelma tällä hetkellä on esimerkiksi se että www-sivustoista vain noin 5 % on esteettömiä apuvälinekäyttäjille.

Open Knowledge Finland ry ja Avoin ministeriö ry

1. Tavoite => tämä on epäselvä ja vaikeasti mitattava toimenpide. Miten ymmärrettävyys mitataan?

2. Tavoite

=> Ok, tämä on selkeä toimenpide, jonka toteutuminen on mitattavissa. Olisi syytä lisäksi todeta vielä, että "otettu käyttöön kaikissa ministeriöissä" tarkoittaa, että kaikki asetetut hankkeet viedään kuhunkin 12 ministeriöstä, käyttöönottoa seurataan ministeriö- ja vastuuvirkamiestasolla ja että tiedot pidetään ajan tasalla.

+ Uuden Haren tulisi noudattaa avoimuusstandardeja datan, lähdekoodin, määrittelyprosessin ja hankinnan osalta.

3. Tavoite

=> tämä ei ole selkeä eikä mitattava toimenpide. Miten mitataan ohjelman päätteeksi, että onko tämä toimenpide toteutunut vai ei. Tämä pitää operationalisoida, jos tällainen toimenpide halutaan kirjata. "Hallinnon käyttämä kieli on selkeää" on tavoite, ei mitattava toimenpide. Tästä pitäisi jottaa yksittäisi toimenpiteitä ja kirjata ne tähän suunnitelmaan. On myös jäänyt epäselväksi, onko kielen määrämuotoistaminen kielitieteellisesti uskottava metodi selkeyden saavuttamiseen. Useinhan virkamiesten kielenkäyttöä juuri kritisoidaan liiallisesta määrämuotoisuudesta ja metapuheesta, jolloin konteksti ja intentio häviää viestistä, heikentäen ymmärrettävyyttä. Mitattavuus pitää myös varmistaa, esimerkiksi: tehdään aluksi kyselytutkimus siitä, kuinka selkeänä kansalaiset pitävät hallinnon käyttämää kieltä. Toistetaan tutkimus toimintakauden päätteeksi. Tavoitteena on tilastollisesti merkittävä parannus kansalaisten kokemuksessa hallinnon kielen selkeydestä. +1 ; metodi voisi olla joukkoistettu tutkimus verkon kautta

4. Tavoite

=> tämä toimenpide on epäselvä. Käytetäänkö kaikissa valmisteluasiakirjoissa visuaalisiaa? Yli puolessa? Miten mitataan, että onnistuiko tämä tavoite loppujen lopuksi.

Itä-Lapin kuntayhtymä 27.1.2015

Sitoumus tarvitaan. Toimintoja tulee kehittää asiakaslähtöisesti.

Hallinnon siilorakenteita tulee purkaa ja viranomaisten keskinäistä yhteistyötä lisätä, samoin yhteistyötä muiden sektoreiden kanssa.

Vantaan kaupunki

Sitoumus tarvitaan. Hallinnon rakenteet ja prosessit tulee kuvata ja esittää selkeästi, myös muilla tasoilla kuin valtionhallinnossa. Käytettävän kielen tulee olla selkeää ja ymmärrettävää ja tiedon on oltava saavutettavissa. Tavoitteet eivät ole yhteismitallisia.

Hämeen ELY-keskus

Tavoitetta voisi laajentaa siten, että se koskisi rakenteiden ja prosessien kuvauksen lisäksi myös varsinaista hallinnon rakenteiden ja prosessien kehittämistä mahdollisimman asiakasystävällisiksi ja selkeiksi. Hallinnon tarjoamien verkkopalveluiden tulisi puolestaan olla tehtävä-, ei organisaatiolähtöisiä.

Hallinnon verkkosivuja ei aina rakenneta kaikilta osin käyttäjäystävällisiksi.

Esimerkiksi ely-keskus.fi:ssä ei ohjeiden mukaan saa esittää asiantuntijoiden nimiä ja yhteystietoja, jotta mahdolliset yhteydenotot ohjautuisivat asiakaspalvelukeskuksiin. Asiakaiden näkökulmasta ratkaisu ei kuitenkaan ole kovin avoin ja on herättänyt kritiikkiä.

Virkakielen selkeyttä ja ymmärrettävyyttä koskeva tavoite on tärkeä ja se on syytä säilyttää. Hallinto-organisaatioita voisi muistuttaa käynnissä olevasta virkakielikampanjasta ja Kotuksen palveluista virkakielen huoltajina.

Yhtenä tavoitteena on se, että valmisteluasiakirjoissa käytetään visualisointeja (infografiikkaa). Jää jossain määrin epäselväksi, mitä tässä tarkoitetaan valmisteluasiakirjoilla ja miksi yhtä hyvin lopullisissa asiakirjoissa ei olisi tarpeen tarvittaessa käyttää luettavuutta ja ymmärrettävyyttä parantavaa visualisointia.

Osiota koskevien tavoitteiden on tarkoitus olla todennettavia ja mitattavia. Useimmat esitetyistä tavoitteista näyttäisivät kuitenkin olevan enemmän laadullisia tai ainakin vaikeasti mitattavia.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Hallinnon rakenne on edelleen liian monitahoinen ja monitasoinen. Samaa asiaa hoidetaan liian monella tasolla. Julkisen hallinnon sisällä viranomaiset ”palvelevat” toisiaan liian usein erilaisilla lausuntopyyntöillä ja jopa valittavat toistensa päätöksistä. Hallintoyhteiskunta on ”pakattu” tämän kokoiseen maahan liian täyteen keskinäisiä järjestelmiä ja työnjako on epäselvää. Hallinnon prosessit eivät avaudu asiakkaalle ja kansalaiselle ja kieli on usein ei-ymmärrettävää. Tietoa on vielä liian vaikea löytää ja sähköisten palvelukanavien kehittäminen alkutilassa. Tarvitsemme:

- lisää käyttäjälähtöisiä palvelukanavia
- selkokieltä
- selkeitä päätöksentekoprosesseja
- sähköisiä palveluja
- päätöksentekotasojen vähentämistä
- selkeämpää työnjakoa
- vähemmän ministereitä ja ministeriöitä

TeKes

Sitoumus tarvitaan edelleen. Selkeitä, mitattavia tavoitteita. Tavoitteet sitoumuksen toteutumiseksi ja siellä kohta 4: visualisointia voisi laajentaa koskemaan kaikkea hallinnon tuottamia asiakirjoja (päätöksiä, raportointia ..).

Ylioppilastutkintolautakunta

Tavoitteet ovat lähtökohtaisesti hyviä. Ensimmäisenä mitattavana tavoitteena on kuvattu "Hallinnon rakenteet ja prosessit on kuvattu ymmärrettävästi. Voisiko tähän lisätä vielä maininnan siitä, että pyrkimys on selkiyttää ja virtaviivaistaa prosesseja, ettei muodostu käsitystä pelkästään nykyprosessien kuvaamisesta.

Kotimaisten kielten keskus KOTUS

Muut toimijat / Hallinto:

Kotimaisten kielten keskus olisi syytä mainita tässä kohdassa erikseen nimeltä, koska sillä on virkakielen selkeyttämisessä erityinen kielen ja kielenhuollon asiantuntijan rooli.

Tilanne tai ratkaistava ongelma:

Mielestämme on erinomaista, että tärkeänä osana selkeää hallintoa esitetään myös selkeä virkakieli. Kielenkäyttö olisi kuitenkin hyvä liittää vielä tiiviimmin hallinnon toimintaan. Ehdotamme, että esimerkiksi ensimmäisen tai kolmannen kappaleen loppuun lisätään seuraava:

Hallinto toimii pitkälti kielen varassa, sillä niin virkatekstit kuin suullinen vuorovaikutus ovat kielenkäyttöä. Vastaavasti suuri osa hallinnon viestinnän ja vuorovaikutuksen ongelmista on ratkaistavissa kielenkäyttöä parantamalla.

Päätavoite:

Ehdotamme, että toiseksi viimeiseen virkkeeseen lisätään hallintolain 9. pykälän mukaisesti myös kielen asiallisuus ja selkeys: ”Hallinnon käyttämä kieli on asiallista, selkeää ja helposti ymmärrettävää.”

Todennettavat ja mitattavat tavoitteet sitoumuksen toteuttamiselle:

On hyvä, että selkeä kieli esitetään tässä omana tavoitteenaan (3). Tällaisenaan tavoite ”Hallinnon käyttämä kieli on selkeää” on kuitenkin kattavuudessaan epärealistinen, sillä yksikin suunnitelmakauden lopussa löytyvä epäselvä hallinnon teksti tai ilmaus johtaisi toteamaan, ettei tavoitetta ole saavutettu. Realistisempi tavoite olisi ”Hallinnon käyttämä kieli on aiempaa selkeämpää”, mutta näin lievennettynäkin tavoitteen saavuttamista vuoden 2017 loppuun mennessä on vaikea todentaa ja mitata. Onko tavoitteita tarkoitus vielä tarkentaa suunnitelmaa täydentävissä yksityiskohtaisemmissa suunnitelmissa? Jos ei ole, ehdotamme, että tähän kohtaan kirjattaisiin tavoitteeksi esim. jompikumpi seuraavista:

3. Hallinnon käyttämä kieli on aiempaa selkeämpää. Vähintään puolet virastoista on toteuttanut ainakin jonkin Hyvän virkakielen toimintaohjelmassa virastoille ehdotetun toimen.

3. Hallinnon käyttämä kieli on aiempaa selkeämpää. Vähintään puolet virastoista on parantanut tekstiensä ymmärrettävyyttä asiakaspalautteen perusteella.

Aikataulu:

Kiinnitimme huomiota siihen, että selkeän kielen tavoitteen (3) toteuttaminen jatkuu suunnitelmaluonnoksen mukaan 31.12.2017 asti (samoin kuin tavoitteen 4), mutta sitoumuksen 4.1 muiden tavoitteiden ja muiden sitoumusten tavoitteiden toteuttaminen päättyy jo aiemmin, viimeistään 30.6.2017. Ihmettelemmekin, miksi muiden sitoumusten toteuttamisaika on lyhyempi.

Lasten ja nuorten sekä ikääntyvien osallisuus

Lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden osallisuuteen vaikuttaa merkittävästi se, että heitä lähestytään sellaisella kielellä, jota heidän on helppo ymmärtää. Ehdotamme, että joko sitoumuksen 4.5 tai sitoumuksen 4.1 tavoitteisiin lisätään jokin konkreettinen ja mitattava tavoite, joka toteuttaa Hyvän virkakielen toimintaohjelman suositusta siitä, että viranomaiset tarjoavat aineistoa selkokielellä ja että sen tarve arvioidaan ja sen tuottamiseen vaadittavat taidot hankitaan. Selkokielen tavoitteiden lisäksi yksi tavoite voisi liittyä oppikirjoihin: esimerkiksi projekti yhteiskuntaopin oppikirjojen kielen selkeyttämiseksi voisi olla selkeärajainen tavoite.

Maanmittauslaitos

- Luodaan selkeät toiminta mallit ja prosessit erityisesti muutostilanteisiin hallinnon toimivuuden ja selkeyden takaamiseksi.
- Kansalaisten neuvontaan panostetaan.
- Palvelukanavia pidetään yllä huomioon ottaen eri ikäryhmien tarpeet ja maantieteelliset olosuhteet.
- Palvelukanavien käyttöä seurataan ja toimintaa kehitetään mm. saatujen käyttäjä-tietojen perusteella.
- Tiedon saatavuus ja palautteenantomahdollisuus turvataan ottaen huomioon mm. kansalaisten ikärakenne ja maantieteelliset seikat.
- Vastavuoroisuus turvataan mm. vastaamalla kyselyihin ja palautteeseen.

Verohallinto

Verohallinto kannattaa sitoumusta ja Haren kehittämistä. Verohallinto kehittää omassa hallinnossa virkakieltä ohjeissa ja muissa julkaisuissa pyrkien selkeään ja ymmärrettävään

kieleen. Verohallinto on sitoutunut hyvän virkakielen toimintaohjelmaan (Kotus), jossa edistetään selkeän hallinnon sitoumuksen mukaisia toimenpiteitä <http://www.kotus.fi/nykykieli/virkakieli/virkakielikampanja/pilotit/pilottisuunnitelmat#Verohallinto>.

Verohallinto ehdottaa, että visualisointien lisäksi voitaisiin hyödyntää muidenkin teknisten menetelmien käyttämistä edistämään valmistelun avoimuutta, kuten valmisteluun liittyvien tilaisuuksien videoimista tai webinaarien järjestämistä.

Verohallinto ehdottaa, että sitoumukseen lisättäisiin kansalliseen palveluarkkitehtuurin kehittämishankkeeseen sisältyvät avoimuutta lisäävät toimenpiteet (ns. Kapa –hanke).

Liikenne- ja viestintäministeriö

Situmus on kansalaisnäkökulmasta tervetullut. Hallintorakenteiden muutokset olisi pystyttävä perustelevaan ja kuvaamaan esim. visualisointien avulla. Selkeä kieli on osa jokapäiväistä virkamiestyötä, ja sitä on tuotu esiin myös virkakielikampanjassa.

4.2 Hallinto mahdollistajana

Kommenttini sitoumukseen 4.2 Hallinto mahdollistajana: Tarvitaanko situmus? Mitä sitoumukseen tulisi lisätä, miten sitä tulisi muokata ja mitä siitä tulisi poistaa? Mitä tavoitteita tähän sitoumukseen tulisi lisätä?

Yhteenveto

Situmusta pidetään tarpeellisena. Vapaaehtoistyön edellytysten tukemista on selvitetty jo paljon, sitoumukseen tulisi liittää vaikuttavuustavoitteita ja konkretisoida keinot ja ryhtyä toimenpiteisiin. Avoimuuden periaatteen toimeenpanoa tietojärjestelmissä ja virkamiesten työskentelyssä esitetään. Tietovarantojen avaamista pidetään tärkeänä. Tietovarantojen löydettävyyden parantamista esitetään, esim. linkittämällä kaikki avoimen tietovarannot samaan paikkaan. Ympäristövaikutusten arviointien todetaan jo olevan avoimesti saatavana kattavasti, ongelmana lienee niiden löydettävyys.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE

Vapaaehtoistyön edellytysten tukemiseen tulisi liittää konkreettiset vaikuttavuustavoitteet: useita selvityksiä vapaaehtoistyön esteistä on laadittu, nyt tulee konkretisoida keinot esteiden poistamiseen ja ryhtyä toimiin. Keinot voivat liittyä myös ohjeistuksen täsmenämiseen/selkeyttämiseen. On tärkeää, että kansalaisyhteiskunta on mukana työssä.

Laajemmat kokonaisuudet, kuten linkitys demokraatiopoliittisen selonteon toimintaohjelmaan, olisi otettava huomioon työssä.

SOSTE ry

Situmus on tarpeellinen eikä sitä tule poistaa. Vapaaehtoistyön tukemista käsittelevä kirjaus on tarpeellinen. Kirjaus kaipaa kuitenkin lisää konkretiaa ja käytännön toimenpiteitä vapaaehtoistyön esteiden poistamiseksi. Käytännön toimenpiteinä voi mainita seuraavat toimenpiteet:

- Kirkastetaan vapaaehtoistyöhön liittyvät määritelmät ja varmistetaan laintulkintojen yksiselitteisyys.

- Todetaan, että vapaaehtoisille voi ilman veroseuraamuksia kustantaa mm. toiminnassa tarvittavia vaatteita, koulutusta, majoitusta, aterioita jne.
- Väljennetään vapaaehtoistoiminnassa tarvittavia lupavaatimuksia mm. hygieniapassit, liikenteenohjauskortit sekä järjestysmieskortti.
- Selkeytetään työttömien mahdollisuutta toimia vapaaehtoisena järjestöissä. Vapaaehtoistyö ei saa heikentää työttömyysturvaa.
- Selkeytetään vapaaehtoisten ja ammattityön rajapintaa ja siinä olevia vastuita ja vakuutusturvaa.

Open Knowledge Finland ry ja Avoin ministeriö ry

1. Tavoite => "hallinnon avoimuuden näkökulmasta" sijaan pitäisi lukea, että "avoimuuden, tehokkuuden, vastuullisuuden ja läpinäkyvyyden näkökulmasta". Mitä "tulokset julkaistaan ja avaamista seurataan" tarkoittaa? Avataanko uusi sivusto, jolla on helppo seurata ja kommentoida etenemistä / osallistua tekemiseen? Vai riittääkö julkaisemiseksi se, että tulokset julkaistaan, kuten tähän mennessä vm:n sivuilla tai HARE:ssa. Jälkimmäinen ei ole riittävä.
2. Tavoite=> tässä pitäisi mainita, että kiinnitetään erityistä huomiota demokratian edistämiseen panostavien vapaaehtois-toimijoiden tukemiseen, sillä siihen ei nykyisellään ole tarjolla valtionavustuksia (toisin kuin nuorisotyöhön, liikuntaan, tieteeseen ja kulttuuriin).
3. Tavoite=> ok, tämä on mitattavissa oleva toimenpide. Tosin selvitysten tekeminen ei ole itse tekemistä, jonka pitäisi olla painopisteenä toimintasuunnitelmassa.

Puuttuvat tavoitteet:

- Open by default -periaatteen toimeenpaneminen hallinnon it-järjestelmien ja virkamiesten työskentelytapojen kehittämisessä.
- Valmistelun avoimuuden edistäminen sille tasolle, että päätöksenteon agendan asettamiseen ja valmisteluun on avoimet ja kaikille eri osapuolille yhteiset työkalut.

Itä-Lapin kuntayhtymä 27.1.2015

Sitoumus tarvitaan. Sekä vapaaehtoistyön tukeminen että tietovarantojen avaaminen erittäin tärkeitä. Huomiota mm. verotuskäytäntöihin.

Vantaan kaupunki

Sitoumus tarvitaan. Viranomaisten tulee huolehtia myös siitä, että merkittävät asiat tietovarannoista suodatetaan käytettäväksi, koska laajat tietomassat eivät ole helposti kaikkien käytettävissä, vaikka ne olisivatkin saatavilla. Vapaaehtoistyön ja ammattityön rajapinnan selkeyttäminen osana toimenpiteitä.

Ylioppilastutkintolautakunta

Tietovarantojen jakaminen on keskeinen edellytys avoimen hallinnon toteutumiselle. Tietovarantojen löydettävyyttä parantaisi merkittävästi, jos ne olisi linkitetty samaan paikkaan, vaikka fyysinen sijainti ja hallinnointi olisikin muualla. Lisäksi siltä olisin kuin säädösten perusteella on mahdollista, olisi hyvä saada mahdollisuus tietovarantojen yhdistämiseenkin.

Vapaaehtoistyöhön kuulunee joukkoistamismahdollisuus, mutta termi ei suoraan avaudu.

Hämeen ELY-keskus

Tässä kohdassa keskeinen tavoite on hallinnon tietovarantojen avaaminen.

ELY-keskuksen hallinnonaloista etenkin ympäristövastuualueella on paljon kansalaisia kiinnostavaa ja hyödyllistä ympäristötietoa. Osa tietovarannoista on rekisteröitymisen edellyttävässä, mutta muutoin avoimessa palvelussa. Palvelu on kuitenkin vaikeakäyttöinen. Ympäristöhallinnon tietovarantojen avaamisessa voi ongelmana olla myös se, että tieto on osin lähes raakadataa, jonka julkisempi käytettävyys edellyttäisi tiedon kokoamista ja tulkintaa ja muuta tiedon popularisointia käyttäjäystävällisempään muotoon.

Toimintasuunnitelman laadinnan aikana oli noussut esille useita tietovarantoja, joiden avaamista pidetään tärkeänä. Näistä mainitaan mm. ympäristövaikutusten arvioinnit. Niistä voi todeta, että EL V-keskukset ovat huolehtineet ja huolehtivat erittäin hyvin siitä, että ympäristö.fi-palvelussa on tiedot kaikista päättyneistä ja vireillä olevista ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä asiakirjoineen. Palveluun viedään myös YV A-päätökset. Ympäristövaikutusten arviointeja koskevat tiedot siis ovat jo avoimesti saatavilla hyvin kattavasti. Ongelmana tässä palvelussa on sen sijaan se, että viimeisessä tämän verkkosivuston uudistuksessa hakupalvelu huonontui, ja siitä on tullut paljon kielteistä palautetta.

Muista avoimista hallinnon tietovarannoista mainittakoon mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANet sekä Toimiala Online -tietopalvelu.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Kansalaisyhteiskunta

Jotta siirtyisimme valtion hallinto- ja osittain liiallisesta asiantuntijayhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan tarvitsemme nykyistä vahvempaa palvelujen asiakassegmentointia. Jotta kansalaisten oikeusturva olisi viranomaistoiminnoissa riittävä, tarvitaan toisaalta:

- 1) yhdenmukaisen päätöksenteon kriteerejä, lainsäädäntöä ja yhdenmukaista täytäntöönpanoa
mutta myös toisaalta:
- 2) yksilölliseen tarveharkintaan ja käyttäjälähtöisyyteen perustuvaa täytäntöönpanoa ja puitelainsäädäntöä, jotta asiakaskohtainen tarveharkinta olisi asiantuntijan mahdollista tehdä.

Kansalaisyhteiskunnalla tulee säilyttää sen vapaus. Siksi en kannata valtiojohtoista kansalaisyhteiskunnan koordinoimista.

TeKes

Keskeinen, dynaaminen sitoumus. Voisi nostaa ensimmäiseksi.

Maanmittauslaitos

- Tiedon avaamista seurataan mittaamalla mm. käyttömääriä.
- Tiedon lukutaito kansalaisille, mahdollistaa tiedon löytymistä ja hyödyntämistä
- Kysytään yrityksiltä miten ne hyödyntävät avointa dataa ja kuinka paljon.
- Yritysten osallisuuden lisääminen voi auttaa uusien innovaatioiden hyödyntämisessä.
- Hallinto poistaa esteitä käyttäjätuen avulla, lisäämällä keskinäistä yhteistyötä ja luomalla yhteisiä standardeja.
- Rajapintojen avaamisen lisäksi kiinnitetään huomiota tietosisältöihin ja tietorakenteisiin ja niiden yhtenäistämiseen.

Verohallinto

Verohallinto kannattaa julkisen hallinnon tietovarantojen avaamista. Tärkeysjärjestyksen arvioinnissa tulee käydä vuoropuhelua tietoja hyödyntävien tahojen kanssa jotta hallinnon resursseja voidaan käyttää avoimen hallinnon tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tiedon avaamisessa tulee ottaa huomioon voimassa olevan lainsäädännön reunaehdot mm. yksityisyyden suojaamiseksi. Tämä tarkoittaa, että ennen avaamisen suunnittelussa tulee arvioida myös esimerkiksi yritysten tietojen käsittely yksityisyyden suojaamisen näkökulmasta ts. voiko pelkästään yritystoimintaa kuvaavien tietojen käsittely ns. avoimena datana vaarantaa yrittäjinä toimivien henkilöiden yksityisyyden suoja.

Resurssinäkökulmasta tulee huomioida, että laadukkaan tiedon avaaminen edellyttää myös, että viranomaisille on varattu tietovarantojen avaamiseen riittävät määrärahat.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Sitoumus on edelleen tarpeellinen. Tietovarantojen avaamista kannatta jatkaa niiltä osin kuin se on mahdollista.

Maa - ja metsätalousministeriö

Mielestämme tulevan kauden aikana olisi syytä entistä enemmän konkretisoida avointa hallintoa hyviä käytäntöjä siirtäen ja soveltaen sekä uusia kokeiluja ja pilotteja luoden. Päämääränähän tulisi olla miten hallinnon avulla voidaan mahdollistaa kansalaisten entistäkin aktiivisempi osallistuminen julkisen sektorin toimintaan, julkisen sektorin luomien palvelupuitteiden hyödyntäminen ja näin ollen julkisesta hallinnosta hyötyminen. Julkisen hallinnon ja kansalaisten välistä vuorovaikutusta tulisi edelleen pyrkiä lisäämään ja siinä julkisen sektorin toiminnan avoimuus, tietovarantojen ja tiedon avaaminen ja niiden hyödynnettävyys sekä selkokielen ja selkeän kielen käytön edistäminen ovat avainasemassa. Kun julkinen hallinto uusii toimintatapojaan ja vie uudistuksia läpi edellä mainittuihin pilareihin nojautuen, yhteiskunnan osasten vuorovaikutteisuus kasvaa ja elämän laadun edellytykset kehittyvät.

4.3 Luotettava hallinto

Kommenttini sitoumukseen 4.3 Luotettava hallinto: Tarvitaanko sitoumus? Mitä sitoumukseen tulisi lisätä, miten sitä tulisi muokata ja mitä siitä tulisi poistaa? Mitä tavoitteita tähän sitoumukseen tulisi lisätä?

Yhteenveto

Sitoumusta pidetään tarpeellisena. Lobbajarekisterin tarpeellisuudesta on esitetty erilaisia näkemyksiä. Rekisteriä pidetään tarpeellisena, mutta toisaalta sen arvellaan muuttavan vaikuttamistyötä nykyistä ammattimaisemmaksi ja keskittävän työn mediatoimistoille ja suurille järjestöille. Suomessa todetaan ennen kaikkea tarvittavan toiminnan läpinäkyvyyttä ja tasapuolista kuulemistä. Tulisi selvittää palvelujen ulkoistamisen ja selvitysten teettämisen konsulttipalveluina vaikutusta avoimuuteen. Hankintalain kokonaisuudistusta tulisi seurata kansalaisyhteiskunnan hallinnollisen taakan vähentämisen näkökulmasta. Otsikon ja asiasisällön todetaan olevan eripariset. Sisältöön voisi lisätä päätöksenteon pohjana olevien taustatietojen ja asiasisältöjen paikkansapitävyyden tai otsikkoa voisi rajata.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE

On tärkeää, että kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sisällytetään hallinnon strategiaoihin – mm. ministeriöiden käytännöt kansalaisyhteiskunnan kuulemiseen ovat kirjavat.

Hallinnossa tapahtuvaa työryhmätyöskentelyä olisi avattava niin että mukaan kutsuttaisiin kansalaisyhteiskunnan toimijoita, ja toisaalta muitakin kuin vakiintuneita sidosryhmiä tai usein kuultuja asiantuntijoita. Kuulemisen tulisi olla oikea-aikaista ja monikanavaista, ja päätöksenteon perusteltua. Päätöksentekoa tukemaan tulisi myös olla saatavilla tutkimusta ja analyysitietoa.

KANE kannattaa valtioneuvostossa valmisteilla olevaa uudistusta, jonka myötä hallitusohjelman seuranta ja arviointi tehtäisiin avoimemmaksi. KANE kannattaa myös mm. eduskunnan valiokuntakuulemisten avaamista.

Järjestöjen toimintaedellytysten edistämisen ja palveluntuotannon kehittämisen osalta toimintaohjelman olisi hyvä seurata mm. hankintain kokonaisuudistusta. Hallinnollisen taakan keventäminen on yksi kansalaisyhteiskunnassa esillä olevista ajankohtaisista teemoista.

SOSTE ry

Situmus on tarpeellinen eikä sitä tule poistaa. Lobbarekisteriin liittyvän valmistelutyön yhteydessä tulee huomioida rekisterin vaikutukset kansalaisten suoriin vaikuttamismahdollisuuksiin. Pahimmillaan lobbarekisteri muuttaa vaikuttamistyötä nykyistä ammattimaisemmaksi ja keskittää toiminnan mediatoimistolle sekä suurille järjestöille.

Lobbarekisteri ei saa luoda hallinnollisia esteitä esimerkiksi pienten kansalaisjärjestöjen omaehtoisille mahdollisuuksille tavata päättäjiä ja saada äänensä kuuluviin.

Open Knowledge Finland ry ja Avoin ministeriö ry

1. Tavoite => Tätä pitäisi muuttaa, niin että tehdään selvitys (yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa huom!) ja ryhdytään välittömästi toteuttamaan selvityksen perusteella suositeltuja toimenpiteitä. Muutenhan tässä selvitetään seuraavan OGP-kauden ajan asiaa, eli ei ainakaan tehdä mitään asialle ennen vuotta 2018.
2. Tavoite => Mitä on esillä olo? Panostetaanko merkittävästi resursseja tilaisuuden kasvattamiseen ja markkinointiin? Tässä on riski, että toimintaohjelman lopussa todetaan, että Avoin hallinnon -työryhmän flyereita oli jaossa tilaisuuksissa, joten toimenpide on suoritettu. Toimenpidettä on tarkennettava, jotta sen on kunnianhimoinen.

Itä-Lapin kuntayhtymä

Situmus tulee olla.

Vantaan kaupunki

Situmus tarvitaan. Toiminnan läpinäkyvyyden ja eri osapuolten tasapuolisen kuulemisen varmistamiseksi tilastot mm. eduskunnan käyttämistä asiantuntijoiksi tulee julkaista säännöllisesti.

Hämeen ELY-keskus

Suunnitelmaluonnoksessa esitellään virkamieseettisen toimikunnan näkemystä lobbaajarekisterin tarpeellisuudesta Suomessa. Rekisteriä ei pidetty toimivana Suomen kaltaisessa pienessä maassa. Sen sijaan toimikunta piti tärkeänä toiminnan läpinäkyvyyttä ja eri osapuolten tasapuolista kuulemistä.

Toimikunnan johtopäätöksistä voi olla samaa mieltä: Suomessa ei tarvita lobbaajarekisteriä, mutta toiminnan läpinäkyvyyttä ja eri osapuolten tasapuolista kuulemistä on syytä edistää muilla tavoin. On tärkeää selvittää kriittisesti esimerkiksi sitä, mitä hallinnon avoimuudelle, läpinäkyvyydelle ja tasapuolisuudelle merkitsee yhä kasvava tehtävien ja palveluiden ulkoistaminen tai hankkiminen konsulttipalveluina yksityisiltä yrityksiltä, jotka toimivat avoimuuden ja läpinäkyvyyden suhteen toisenlaisen lainsäädännön velvoitteilla ja erilaisilla periaatteilla ja tavoitteilla kuin suomalainen hyväksi arvioitu hallinto. Etenkin IT-palveluiden kehittämisessä ja hankin noissa hallinnolle on syntynyt vahvoja riippuvuuksia yksittäisistä yrityksistä, mikä esimerkiksi vähentää muiden yritysten mahdollisuuksia saada alan toimeksiantoja hallinnosta, heikentää hallinnon omaa osaamista ja asiantuntemusta ja mahdollistaa palvelun "monopolirahastamisen" hallinnoita.

Merkittävien asioiden valmistelussa olisi hyvä pohtia perinteisen komitea- ja toimikuntatyöskentelyn laajempaa käyttöönottoa. Komiteat ja laajapohjaiset toimikunnat tarjoaisivat mahdollisuuden myös monipuoliselle kansalaisosallistumiselle sekä perinteisen henkilöedustuksen että uusien sähköisten osallistumismahdollisuuksien kautta.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Suomen julkinen hallinto on tältä osin hyvällä tolalla. Tältä osin emme tarvitse runsaita toimenpiteitä. Korkeintaan riittävää mahdollisuutta kansalaisille, asiakkaille ja käyttäjille reagoida helposti, kun epäilee luotettavuutta. Erilaiset sähköiset kanavat ilmaista huolensa anonyymisti tai nimellä voisivat olla Suomessa nykyistä vahvemmat.

Maanmittauslaitos

Sitoumus tarpeellinen. Jos väärinkäytöksiä ilmenee, luottamus hallintoon murenee, usko avoimeen toimintaan ja tietoon menetetään.

Virkamiesten ja hallinnon eettisten toimintaohjeiden päivittämien ja uudistaminen.

Tekes

Tärkeä sitoumus. Asioiden käsittely on Suomessa harvoissa tapauksissa julkista, mutta käsittely- ja päätösprosesseja voidaan seurata asiakirjoista. Luotettavassa hallinnossa julkisuuslain toteutumisen jatkuva seuranta (kyselyt viranomaisille ja kansalaisille) on tärkeää (todennettava, mitattava tavoite).

Liikenne- ja viestintäministeriö

Kannatettava asia.

Olisiko tämän kohdan otsikko muutettava tai asiasisältöä laajennettava? Luotettavuuden voi käsittää myös hallinnon asiakirjojen, tutkimusten ja selvitysten luotettavuutena taikka päätöksenteon pohjana olevien taustatietojen ja asiasisältöjen paikkansapitävyytenä.

4.4 Uudistuva hallinto

Kommenttini sitoumukseen 4.4 Uudistuva hallinto: Tarvitaanko sitoumus? Mitä sitoumukseen tulisi lisätä, miten sitä tulisi muokata ja mitä siitä tulisi poistaa? Mitä tavoitteita tähän sitoumukseen tulisi lisätä?

Yhteenveto

Sitoumusta pidetään tarpeellisena. Tavoitteeksi tulisi ottaa Demokratia.fi –palveluiden laajamittainen käyttö julkishallinnossa ja kansalaisyhteiskunnassa. Toimintaohjelman tulisi edistää luotettavien sähköisten kansalaisten tunnistamisratkaisuja käyttöönottoa. Alueellisen tasavertaisuuden näkökulma tulisi lisätä: digitaaliset palvelut eivät tavoita kaikkia. Verkkoyhteyksien puutteellisuuteen tulisi kiinnittää huomiota. Kansalaisten neuvontaan digitaalisten palvelujen käytössä tulisi panostaa.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE

Digitaaliset palvelut: (kuten kohdassa 4.1.). Käytännön tasolla hyödynnettäviä ja edelleen kehittämisen arvoisia työkaluja ovat SADe-ohjelman puitteissa tuotetut sähköiset demokratiapalvelut (demokratia.fi, kansalaisaloite.fi, kuntalaisaloite.fi, lausuntopalvelu.fi, nuortenideat.fi, otakantaa.fi). Näiden laajamittaisempi käyttöönotto julkishallinnossa ja kansalaisyhteiskunnassa voitaisiin ottaa toimintaohjelman tavoitteeksi.

Sähköinen tunnistaminen on yksi digitaalisten palveluiden haasteista, joka tulisi voida ratkaista. Tämä edesauttaisi julkishallinnon palvelujen suunnittelua, käytettävyyttä ja käyttäjien yhdenvertaisuutta. Toimintaohjelman tulisi seurata ja edistää asian kehitystä.

SOSTE ry

Sitoumus on tarpeellinen eikä sitä tule poistaa. Hallinnon olisi otettava huomioon nykyistä paremmin palvelujen esteettömyys ja saavutettavuus eri väestöryhmille. Merkittävä ongelma tällä hetkellä on esimerkiksi se että www-sivustoista vain noin 5 prosenttia on esteettömiä apuvälinekäyttäjille.

Itä-Lapin kuntayhtymä

Tulee lisätä alueellinen tasavertaisuus, sillä digitaaliset palvelut eivät tavoita kaikkia ja kuilu on paikoitellen vain kasvamassa. Erittäin tärkeää kiinnittää huomio puutteellisten verkkoyhteyksien kehittämiseen, jotta avoimuus- ja palvelunsaantikuilu pieneneisi. Infran olemassaolo on demokratian ehdoton edellytys.

Esteenä verkkoyhteyksien käytölle voi puutteellisen infrastruktuurin lisäksi olla myös vaikeat käyttöliittymät, osaamisen ja harjoittelumahdollisuuksien puute, vammat ja sairaudet, kieliongelmat jne., joten toiminnallisten rajoitusten kompensointi tulee olla etusijalla.

Vantaan kaupunki

Sitoumus tarvitaan. Toimintamalleja toteuttaessa tulee huomioida palveluiden monistettavuus ja skaalautuvuus sekä yhteiset rajapinnat, palveluiden suorat ja välilliset kustannukset tuottajille ja loppukäyttäjille sekä valtionhallinnon rooli palveluiden tuottajana.

Hämeen ELY-keskus

Uudistuvan hallinnon päätavoitteena on edistää erityisryhmien ja harvaanasutulla seudulla asuvien osallistumismahdollisuuksia ja pääsyä julkisiin palveluihin digitalisaation avulla. Tavoite on hyvä, mutta haluamme kuitenkin muistuttaa siitä, että lähtökohtaisesti ei voida olettaa, että kaikilla olisi käytössään sähköisten palveluiden ja sähköisen osallistumisen edellyttämät laitteet ja yhteydet tai niihin tarvittava osaaminen. Sen vuoksi ovat tärkeitä esimerkiksi maaseudun kylätalot, joissa ko. laitteita voi käyttää ja joista voi saada myös neuvoja, opastusta ja muuta asiaan liittyvää apua. Suunnitelmassa mainittu kansalaisjärjestöyhteistyö on tässä tärkeää.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Osallisuuden lisäys on hyvä keino uudistaa hallintoa avoimempaan suuntaan. On myös muita keinoja, kuten:

- liiallinen lakiin sidotun sääntelyn purku
- työ- ja virkaehtosopimusten modernisointi siten, että työn tekemistä julkisella sektorilla ei byrokratisoida ja on tarkoituksenmukaista. Työskentelemme avoimissa organisaatioissa. Työ- ja virkaehtosopimuksissa on liikaa määräyksiä mm. virka-ajan ja virkamatkojen suhteen, jotka vaikeuttavat mielekästä työntekoa.
- töiden riittävä priorisointi. Eri ministeriöiden useat tulossopimuksiin kirjatut tavoitteet hämärtävät tärkeimmän työn tekemisen painopisteet.
- strategian kirkastaminen julkisen hallinnon joka tasolla.
- monen tason päätöksenteon poistaminen samassa asiassa.
- palvelutavoitteet ensisijaiseksi työn teossa.
- asiakaspalautteen jatkuva hyödyntäminen palvelujen kehittämiseen. Kokemustietoryhmät, subjektiiviset kokemukset osaksi asiantuntijatyötä.

Maanmittauslaitos

- Kansalaisten neuvontaan ja osaamiseen digitaalisten palvelujen käytössä panostetaan.
- Palvelukanavia pidetään yllä huomioon ottaen eri ikäryhmien tarpeet ja maantieteelliset olosuhteet.
- Palvelukanavien käyttöä seurataan ja toimintaa kehitetään mm. saatujen käyttäjä-tietojen perusteella.
- Tiedon saatavuus ja palautteenantomahdollisuus turvataan ottaen huomioon mm. kansalaisten ikärakenne ja maantieteelliset seikat.
- Vastavuoroisuus turvataan mm. vastaamalla kyselyihin ja palautteeseen.

Verohallinto

Verohallinnon näkemyksen mukaisesti sähköisen asioinnin toimintamallien kehityksessä tulee ottaa huomioon eri teknologien ja laitteistojen kehittyminen ja niiden suhde hallinnollisen esteettömyyden tavoittelemiseksi. Lisäksi tulee varmistaa luotettavien sähköisten tunnistamisratkaisujen saatavuus.

Väestörekisterikeskus

Väestörekisterikeskus kannattaa pyrkimystä mahdollisimman laajaan tietojen yhteiskäyttöisyyteen. Tavoitteena tulisi olla päästä eroon ministeriöiden ja virastojen päällekkäisistä rekistereistä. Tämän mahdollistaisi valtakunnallisten master data -domainien määrittely ja panostaminen näiden tunnistettujen perustietoalueiden infrastruktuuriin. Näin samoista tietoa-aineistoista otettujen eri kopioiden määrä ja ylläpitokustannukset vähenisivät. Lisäksi tulisi laatia määritetyille master data -domaineille yhteiset käsite- ja tietomallit, joiden avulla eri tietojen yhdistäminen palveluissa helpottuisi.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö pitää hyvänä, että toimintaohjelma pyrkii kytkemään kansalaiset, yritykset ja kolmannen sektorin mukaan suunnittelemaan, kehittämään ja tuottamaan hallinnon palveluja. Oikeusministeriön mielestä OGP-ohjelman yhteistyö kansalaisyhteiskunnan kanssa on erityisen tärkeää. Ohjelman toimeenpano tulisi oikeusministeriön mukaan tehdä tiiviissä yhteistyössä kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan ja etnisten suhteiden neuvottelukunnan kanssa.

Oikeusministeriön kehittämät verkkodemokratiapalvelut ovat jo saavuttaneet laajan käyttäjäkunnan (demokratia.fi; kansalaisaloite.fi; kuntalaisaloite.fi; otakantaa.fi; lausuntopalvelu.fi; nuortenideat.fi). Näiden laajamittaisempi käyttöönotto julkishallinnossa ja kansalaisyhteiskunnassa voitaisiin ottaa toimintaohjelman tavoitteeksi. Järjestelmiä tulisi kehittää käyttäjäkokemuksiin perustuen. Syksyllä 2015 on tarkoitus ottaa lausuntopalvelu.fi käyttöön ministeriöissä ja tavoitteena on että palvelu olisi täysimittaisessa käytössä 2016-2017. Myös kunnat ja muut virastot voivat käyttää palvelua. Palvelun käyttöönottoa edistetään myös päivittämällä säädösvalmistelun kuulemisohjeet. Oikeusministeriön mielestä lausuntopalvelu.fi:n käyttöönotto ja markkinointi hallinnon piirissä voitaisiin tehdä yhteistyössä OGP-ohjelman kanssa.

Säädösvalmistelun kuulemisohjeiden päivitys voitaisiin myös mainita OGP-ohjelman toimintasuunnitelmassa. OGP-ohjelman virkamiesverkosto tarjoaisi hyvät puitteet jalkauttaa kuulemisohjeet hallinnossa, sekä keskustella mahdollisten täydentävien ohjeiden ja oppaiden sisällöstä. Avoimen hallinnon toimintaohjelman tavoitteet voisi sisällyttää lisäksi hallinnon perehdyttämisen- ja koulutusohjelmiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Sitoumusta tarvitaan. Suomen muuttuessa hallinnonkin pitää muuttua. Digitalisaatio voi auttaa tässä. Liikenne- ja viestintäministeriö voi edistää lähinnä toimialansa lainsäädännön ja nopeiden tietoliikenneyhteyksien osalta, mutta uusia resursseja tehtävän hoitamiseksi ei ole asettaa. Hallinnonalan virastot kehittävät sähköistä asiointia. Tämän kohdan toimijoina voisivat kuntien lisäksi olla etenkin sellaiset ministeriöt, joiden toimialalla on suoria asiakaskontakteja, kuten STM/Kela, SM/Poliisi ja OKM koulutoimen asioissa. Yleisesti valtion tietohallinnosta vastaa Julk-ITC. Palveluihin pääsyn lisäksi myös osallisuuden lisääminen on mahdollista digitalisaation avulla.

Vuorovaikutteisuutta on mahdollisuus lisätä, ja sitä kautta voi löytyä perinteisten sidosryhmien rinnalle uusia aktiivisia toimijoita.

4.5 Lasten ja nuorten ikääntyvien osallistuminen

Kommenttini sitoumukseen 4.5 Lasten ja nuorten sekä ikääntyvien osallisuuden edistäminen: Tarvitaanko sitoumus? Mitä sitoumukseen tulisi lisätä, miten sitä tulisi muokata ja mitä siitä tulisi poistaa? Mitä tavoitteita tähän sitoumukseen tulisi lisätä?

Yhteenveto

Sitoumusta pidetään tarpeellisena. Sitoumuksen tulisi olla läpileikkaava kaikissa toimissa ja muutkin erityisryhmät tulisi ottaa huomioon. Toisaalta ihmisiä ei pitäisi ryhmitellä esim. iän perusteella, vaan tulisi huomioida eri ryhmien sisälläkin olevat erityistarpeet. Nuorten osallistaminen päätöksentekoprosesseihin ei saa olla pelkkä muodollisuus vaan aitoa vuoropuhelua. Esitetään toimenpiteeksi selvityksen tekemistä neuvoa-antavien kansanäänestysten ikärajan laskemiseksi 15 vuoteen. Nuortenideat.fi –palvelun käyttöönottoa laajasti hallinnossa esitetään toimenpiteeksi.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry

Allianssi on tyytyväinen, että toisessa toimintasuunnitelmassa sitoudutaan lasten ja nuorten osallistamiseen ja kuulemisen aktiiviseen kehittämiseen. Lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksia parannetaan etenkin suoralla demokratialla, sähköisten toimintatapo-

jen kehittämällä, monipuolisilla ja yhdenvertaisilla osallistumisrakenteilla sekä päättäjien ja nuorten vuoropuhelulla. Allianssin mielestä sitoumus 4.5 voisi olla kunnianhimoisempi. Lasten ja nuorten osallisuuden edistämisen sijaan tavoitteena tulee olla vakiintuneiden osallisuusrakenteiden luominen.

Kaikki lapset ovat oikeutettuja osallistumisen ja vaikuttamisen kanaviin yhdenvertaisesti. Lapset ja nuoret ovat moninainen joukko. Tulee tarkastella, miten lasten ja nuorten osallistumisoikeudet toteutuvat esimerkiksi eri alueilla tai eri ikä- ja vähemmistöryhmien osalta.

Toimintasuunnitelmassa on huomioitava kaikkien nuorten yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet. Tämä tulee huomioida jo siinä vaiheessa, kun nuorten vaikuttamismahdollisuuksista tiedotetaan. Lisäksi jo erinäisten vaikuttajaryhmien (tavoite 4) valintakriteereitä määriteltäessä tulee huomioida nuorten moninaisuus ja syrjinnän vaarassa olevien lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien tukeminen. Ryhmään tai toimintaan valituille nuorille tulee antaa riittävää ohjeistusta tehtävänsä.

Osallisuuden haasteena on nuorten aito yhteys päätöksentekoon sekä se, että lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksien tulee koskettaa myös päätösten suunnitteluvaihetta. Tavoite yksi koskee lasten ja nuorten osallistumista valtionhallinnon muutosten valmisteluun. Allianssi haluaa muistuttaa, että lapsille ja nuorille on annettava mahdollisuus vaikuttaa hankkeiden suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. Nuorten osallistamisella on oltava aito yhteys kulloiseenkin päätöksentekoon. Ongelmana päätöksiin vaikuttamisen kannalta on, että nuoret pääsevät osallistumaan päätöksentekoprosesseihin liian myöhään.

Tavoite kaksi, järjestetään ministeriöille opastusta eri ikäryhmien kuulemista, on kannatettava. Virkamiehillä tulee olla riittävä ymmärrys nuorten osallisuuteen liittyvistä seikoista. Tiedon lisäksi tarvitaan nuoria osallistavaa asennetta päättäjien ja virkamiesten keskuuteen. Nuorten osallistaminen päätöksentekoprosesseihin ei ole pelkkä muodollisuus, vaan tilaisuus nuorten ja päättäjien vuoropuhelulle. Nuorten ja päättäjien väliselle dialogille on olemassa hyviä malleja ja menetelmiä, kuten keskustelutilaisuuspäivä. Allianssi toivoo tämän tavoitteen lisäävän ministeriöiden tietämystä kaikkien lasten ja nuorten osallistamisen oikeusperustasta ja muistuttavan siitä, että tulee olla monia, myös erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuja, vaihtoehtoisia tapoja vaikuttaa.

Santeri Lohi

Sitoumuksessa tulisi huomioida se, että oikeusministeriössä käynnistettäisiin selvitys neuvoaantavien kansanäänestysten (niin kunnallisten kuin valtakunnallisten) ikärajan laskeminen 15- ikävuoteen. Hallituksen esityksessä uudeksi kuntalaiksi (HE 268/2014) on lisätty alle 18- vuotiaiden mahdollisuus tehdä aloite kunnallisen kansanäänestyksen suorittamisesta, kun on täyttänyt 15 vuotta. Kun kyseessä on hallituksen perustuslain esityksessä mainitsemasta neuvoaantavasta kansanäänestyksestä, joka ei sido viranomaista, jolle päätösvalta asiassa kuuluu, olisi enemmän kuin perusteltua, että ikäraja laskettaisiin rikosoikeudellisen ikärajan kanssa samaan eli 15-ikävuoteen.

Hallinnon kielenkäyttöä tulee uudistaa. Lainsäädäntöprosesseja tulee kehittää siihen suuntaan, että tulevaisuudessa juridinen kieli olisi entistä ymmärrettävämpää myös henkilöille, jotka eivät omaa oikeustieteellistä koulutusta. Kieli on keino päästä yksilön oikeuksiinsa käsiksi ja erityisesti nuorten kohdalla kielen ymmärrettävyys ja selkeys ovat tärkeitä, jotta monimutkaisesta viranomaisprosessista saadaan ymmärrettävä ja asiakasta

palveleva kokonaisuus. Lainsäädäntö kuitenkin konkretisoituu palveluiden tasolla hyvin pitkälti.

Lisäksi kohdassa olisi hyvä huomioida, että kuntia tuetaan uuden velvoitteen (HE 268/2014, 26 § Nuorisovaltuusto) toteuttamisessa, minkä lisäksi on ensiarvoisen tärkeää kouluttaa ministeröiden virkamiehiä, erityisesti lainsäädännöstä vastaavia, nuorten kuulemisesta ja nuorisolain 8 §:stä sekä lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteesta lapsen mielipiteen ilmaisuun.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE

Osallisuuden vahvistaminen edistää lasten ja nuorten kasvua aktiivisiksi ja yhteisvastuullisiksi kansalaisiksi. Tavoitteissa oleva linkitys nuorisolain (alle 29-vuotiaat) uudistamisen prosessiin on hyvä. KANEn mielestä myös alle 18-vuotiaiden mahdollisuuksia osallistua demokraattiseen päätöksentekoon tulisi parantaa.

Lasten ja nuorten osallisuutta tulee vahvistaa kaikilla ohjelman tavoitetasoilla, ei vain yhdellä sitoumuksella. Erityisesti tulee huolehtia siitä, että vammaiset ja muutoin erityistä tukea tarvitsevat tulevat kuulluiksi. Lapsia ja nuoria koskevia hallinnon prosesseja tulisi avata ja varmistaa oikea-aikainen, monikanavainen ja lapsiystävällinen tiedonsaanti. Sähköisten osallistumispalvelujen, kuten nuortenideat.fi, käyttöönottoa tulisi edistää niin kunta- kuin valtionhallinnon tasolla. Viestinnässä tulisi välttää monimutkaista virkakieltä.

KANEn mielestä on tärkeää, että toimintaohjelma tukee yhteisöllisyyttä ja sukupolvien välistä kanssakäymistä. Virkamiesten osaamista lasten, nuorten sekä ikäihmisten kuulemisesta valmistelussa tulisi parantaa.

Open Knowledge Finland ry ja Avoin ministeriö

1. Tavoite => tämä tehtäisiin varmaan muutenkin, voitaneen jättää pois toimintasuunnitelmasta.

=> paitsi jos uudelta sukupolvelta kysytään erityisesti mitä avoin hallinto heille tarkoittaa ja tarjotaan resursseja (rahoitusta) sen kehittämiseen ja toteuttamiseen.

2. Tavoite => miten tämän toteutuminen mitataan ohjelman aikana ja päätteeksi? Montako virkamiestä on tarkoitus saada osallistumaan? Jos järjestetään 2 seminaaria, joihin osallistuu yhteensä 50 ihmistä, onko tämä toimenpide toteutettu vai ei? Miten varmistetaan, että tämä on kunnolla resursoitu kunnianhimoinen toimenpide?

3. Tavoite

=> Montako valitaan?

4. Tavoite

=> Mikä on tämän kunnianhimotaso? Montako ihmistä pitäisi osallistua? Onko virkamiehiä mukana, kuinka monta?

- kuulostaa näennäisdemokraattiselta osallistamiselta.

SOSTE ry

Situmus on tarpeellinen eikä sitä tule poistaa. Lasten ja nuorten sekä ikääntyvien osallisuuden edistäminen tulee olla läpileikkaavasti mukana kaikessa toiminnassa. Erityisesti tulee huolehtia siitä, että vammaiset ja muutoin erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret tulevat kuulluiksi.

Vantaan kaupunki

Situmus tarvitaan. Uudessa kuntalaissa annetaan velvollisuuksia kunnille järjestää nuorisovaltuustot ja vanhusneuvostot, mutta valmistelussa tulee, niin kansallisella kuin pai-

kallisellakin tasolla, kiinnittää entistä enemmän huomiota siihen, että osallistuminen on mahdollista ja että siihen kannustetaan ikäryhmästä riippumatta.

Itä-Lapin kuntayhtymä

Sitoumus tarvitaan.

Lisätään tai muutetaan kohtaa niin, että huomio keskittyy ihmisten toiminnallisiin mahdollisuuksiin eikä tietyn ryhmän stereotyyppistämiseen. Esimerkiksi ikääntyneitä ihmisiä ei tule pelkän iän tai eläkkeellä olon perusteella luokitella näennäishomogeenisesti ikääntyneiden ryhmäksi, sillä ikääntyneet – mihin sillä viitataan - on hyvin monimuotoinen ryhmä. Lisätään maininta ihmisistä, joilla vamma, sairaus tai esimerkiksi puutteellinen kielen tai kulttuurin tunteminen haittaa osallistumista.

Hämeen ELY-keskus

Suunnitelmassa todetaan, että kunnissa ja kansalaisjärjestöissä on edistetty määrätietoisesti lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia, mutta valtionhallinnossa ja erityisesti lainsäädännön valmistelussa tämä on ollut vähäisempää. Lapsia ja nuoria on siis saatettu kuulla valmisteluprosesseissa, mutta kysymme, onko kuuleminen ollut aitoa. Onko emotahoilla (ollut) todellinen mahdollisuus vaikuttaa asioihin vai onko kyse näennäisdemokratiasta?

Kun halutaan toden teolla kuulla lapsia, nuoria tai ikääntyneitä, on tärkeää ensinnäkin se, missä kuullaan. On mentävä sinne, missä emo ikäryhmien ihmiset normaalisti ovat ja liikkuvat, vaikkapa kauppakeskuksiin. On myös tärkeää luoda sellaiset osallistumisen välineet, jotka ovat kullekin ikäryhmälle ominaisia ja luontevia: nuorille esimerkiksi erilaisia sosiaaliseen mediaan perustuvia välineitä, ikääntyneille omanlaisiaan. Tärkeää on se, että palautteen antamisen väline on vastaajalle luonteva keino ilmaista mielipiteensä ja ajatuksensa ja helposti käytettävissä.

Maanmittauslaitos

- Nuorille suunnatut toiminnot toteutetaan heidän käytämillään välineillä esim. sosiaalista mediaa hyödyntäen.
- Ikääntyneiden ja erikoisryhmien kuulemisessa otetaan huomioon heidän toimintaympäristönsä ja mahdollistetaan osallistuminen (esim. palvelutalossa vanhainkodissa, hoitokodissa jne.).
- Edustuksellisen toiminnan edistäminen lainsäädännön puitteissa ja esim. kouluissa ja kerho-, harrastus- ja seuratoiminnassa harjoittaa nuoria aktiiviseen edustukselliseen osallistumiseen päätöksenteossa.

Oikeusministeriö

Avoimen hallinnon toimenpideohjelmaluonnoksessa korostetaan lasten- ja nuorten osallistumista. Euroopan neuvoston maa-arvioinnin mukaan lasten ja nuorten osallistumisen kehittämiseksi käytännön tasolla on Suomessa selkeä tarve. Oikeusministeriö ja opetusministeriö toteuttivat vuonna 2014 selvityksen lasten ja nuorten osallistumisoikeuksien toteutumisesta osana kansallista perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa. Selvityksen suosituksia voidaan hyödyntää OGP-ohjelman toimeenpanossa.

Valtioneuvoston maaliskuussa 2014 antama demokratiapoliittinen selonteko sekä menossa oleva kuntalakiuudistus korostavat eri väestöryhmien yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia. Hallituksen esityksessä uudeksi kuntalaiksi nuorisovaltuusto tai vastaava toimielimet, vanhuusneuvostot ja vammaisneuvostot esitetään pakollisiksi. Hallituskauden aikana myös oppilaskuntatoiminta on tehty lakisäätteiseksi kaikilla tasoilla.

Oikeusministeriö on yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa kehittänyt nuorten verkkodemokratiapalvelua Nuortenideat.fi. Valtiovarainministeriö on puolestaan laatinut tietokortin nuorten kuulemisesta. Oikeusministeriön mielestä Avoimen hallinnon toimintaohjelma tarjoaisi hyvät puitteet lanseerata Nuortenideat.fi virkamiehille nuorten kuulemisvälineenä sekä tarjoamaan koulutusta ja neuvontaa nuorten kuulemiseen liittyen säädösvalmisteluprosessissa.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Kannatettava sitoumus. Liikenneturvallisuuden parantamiseksi liikenne- ja viestintäministeriö on aloittanut yhteistyön kummikoulujen kanssa tarkoituksena vaikuttaa tulevaisuuden liikkujiin ja heidän asenteisiinsa. Lapsi- ja sukupolvivaikutuksia olisi pystyttävä arvioimaan päätöksenteossa nykyistä paremmin. Esimerkiksi kestävyysvaje jää tulevien sukupolvien maksettavaksi.

Liikenteessä on lähivuosisikymmeninä ikääntyneitä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Tämä näkyy kaikilla muillakin elämänalueilla.

Maa- ja metsätalousministeriö

Koska mielestämme kehittymistä tulisi pystyä todentamaan, on syytä panostaa entistä konkreettisempiin toimintoihin myös avoimen hallinnon kohdalla. MMM on alusta lähtien kehittänyt omalla toimialallaan lähestymistapaansa valitsemalla hyviä avoimen toiminnan käytänteitä ja kehittämällä avointa hallintoa erityisesti pilottien kautta. Pilotit ovat olleet hyvin erityyppisiä ja prosesseja, hankkeita, ohjelmia ja strategioita, jotka ovat keskenään myös eri vaiheissa. Olennaista on ollut, että pystymme seuraamaan, miten kansalaisten osallistumista voidaan kasvattaa toimintojemme suunnittelussa ja toteutuksessa, ja siten myös aktivoida heidän osallistumistaan ministeriömme ja hallinnonalamme asioiden käsittelyyn. Työ on kuitenkin vielä kesken, myös pilottiemme kohdalla. Mielestämme on järkevää jatkaa avoimen hallinnon toimintalohkojen, pilareiden soveltamista nykyisten pilottiemme puitteissa kuin myös soveltaa niitä suunnitellusti erilaisiin kohderyhmiin. Niinpä mielestämme ehdotukset kohderyhmittäisistä tarkastelutavoista ja niiden mukaan ottamisesta tulevaan avoimen hallinnon toimintasuunnitelmaan ovat periaatteessa tervetulleita. Niiden avulla voimme entisestäänkin kohdentaa toimintojamme ja konkretisoida tavoitteitamme kuin myös seurata ja mitata aikaansaannoksiamme. Tällaisia erinomaisia kohderyhmiä, joihin toivoisimme entistä enemmän panostettavan avoimen hallinnon tulevassa toimintasuunnitelmassa, ovat esimerkiksi lapset ja nuoret sekä ikääntyneet ja ikääntyvät kansalaiset, joiden osallisuuttaan tulisi erityisesti edistää ja toisaalta syrjäytymisriskejä pienentää.